

Latviešu juridiskās valodas attīstība pēc Pirmā pasaules kara

The Development of Latvian Legal Language After World War I

Dr. iur. Sanita Osipova

LU Juridiskā fakultāte

Tiesību teorijas un vēstures zinātņu katedras profesore

E-pasts: Sanita.Osipova@lu.lv, tālr. 67034512

Publikācija veltīta Latvijas Universitātes 90. gadu jubilejai. Autore pētījusi latviešu valodas attīstību tiesību zinātnēs kontekstā ar zinātniskās pētniecības darbības sākšanos un docēšanu latviešu valodā Latvijas Universitātē pirmajās desmitgadēs pēc tās dibināšanas. Otrs aspekts, no kura rakstā ir pētīta jurisprudences un juridiskās latviešu valodas attīstība XX gs. 20.–30. gados, ir publikācijas tā laika juridiskajā presē: latviešu, krievu un vācu valodā.

Atslēgvārdi: juridiskā izglītība, juridiskā prese, juridiskā terminoloģija, multinacionāla juridiskā kultūra, titulnācija, Latvijas Universitāte.

Satura rādītājs

<i>Ievads</i>	81
1. <i>Juridiskā izglītība latviešu valodā Latvijas Universitātē</i>	82
2. <i>Juridiskā prese Latvijas Republikā starpkaru posmā XX gs.</i>	89
2.1. <i>Latvijas Republikas Tieslietu Ministrijas Vēstnesis</i>	89
2.2. <i>Rigische Zeitschrift für Rechtswissenschaft</i>	90
2.3. <i>Закон и Суд</i>	91
2.4. <i>Jurists</i>	93
<i>Kopsavilkums</i>	94
<i>Izmatoto avotu saraksts</i>	94
<i>Atsauces</i>	97
<i>Summary</i>	100

Ievads

Jurisprudence Latvijas teritorijā jau kopš pašiem pirmsākumiem ir bijusi multikulturāla. Vācu, krievu, latviešu un ebreju juristi kopīgi veidoja mūsu juridisko kultūru 19. gs. beigās un 20. gs. sākumā. Diemžēl dažādu tautību juristu sadarbība Latvijas jurisprudencē ne vienmēr bijusi harmoniska. Viņu vidū pastāvēja arī zināma konkurence pēc nacionālajām un citām interesēm. To izskaidro Latvijas jurisprudences vēsture.

Raksta mērķis ir izpētīt latviešu juridiskās valodas attīstību laika posmā no Pirmā pasaules kara līdz Otrajam pasaules karam. Lai sasniegtu mērķi, rakstā analizēti centieni ieviest latviešu valodu kā vienīgo docēšanas valodu tiesību zinātņu studijās Latvijas Universitātē, kā arī analizēti juridiskie periodiskie izdevumi pētāmajā laika periodā.

Līdz Latvijas Republikas dibināšanai 1918. gadā Latvijas teritorijā pārsvarā darbojās vācu juristi. Lielā mērā savu nozīmi LR jurisprudencē tie saglabāja līdz Otrajam pasaules karam. To apliecina spilgtā plejāde izcilo baltvācu juristu zinātnieku, kas Latvijā darbojās XIX gs. un XX gs. pirmajā pusē (līdz pat vācu repatriācijai 1939. gadā). Daudzi no viņiem emigrācijā turpināja savu Latvijā uzsāktu darbību, studējot Latvijas Republikas un Latvijas PSR tiesības un publicējot zinātniskus darbus par šo tēmu.¹

Šie Latvijas juristi ir plaši zināmi vācu tiesību zinātņu tradīcijas telpā, jo viņi publicējās vācu valodā, vācu periodikā un daļu grāmatu iespieda Vācijas izdevniecībās. Līdz XIX gs. beigām, kad Krievijas impērijā sākās rusifikācijas politikas realizācija, vācu valoda Latvijas teritorijā, līdzīgi kā Igaunijā, bija jurisprudences valoda un juridiskās izglītības valoda, jo latvieši studēja jurisprudenci Tērbatas universitātē, kurā līdz 1889. gadam docēšana notika vācu valodā.

Situācija mainījās XIX gs. beigās, kad vācu valodu mērķtiecīgi sāka izkonkurēt krievu valoda. Tā bija Krievijas impērijas apzināta valsts politika, ko XIX gs. 80. gados uzsāka Aleksandrs III. Šī politika ietvēra arī pareizticības nostiprināšanu un nacionālo minoritāšu tiesību ierobežošanu.² 1911. gada 30. janvārī ievērojamais krievu vēsturnieks Vasilijs Kļučevskis (*Василий Ключевский*, 1841–1911) savā piezīmju grāmatiņā ierakstīja pārdomas par nacionālo jautājumu Krievijā:

„Pretrunas Krievijas valsts etnogrāfiskajā sastāvā rietumu Eiropas malienēs un austrumu Āzijas malienēs: tur [rietumos – raksta autore piezīme] ir iekarotas teritorijas un tautības, kas ar savu kultūru ir daudz augstākas par mūsējo, bet te [Āzijā – raksta autore piezīme] – daudz zemākas. Tur mēs neprotam sadzīvot ar pakļautajiem, tāpēc ka nevaram pacelties līdz viņu līmenim, bet te mēs negribam ar viņiem sadzīvot un nicinām tos, jo nemākam viņus pacelt līdz savam līmenim. Gan tie, gan šie nav mums līdzīgi un tāpēc ir mūsu ienaidnieki.”³

Krievu vēsturnieki atzīst, ka Aleksandra III valdīšanas laiks ir kulminācija impērijas centra naidīgajā attieksmē pret malienēm. Mihails Gellers (*Михаил Геллер*, 1922–1997) raksta:

„Kopā savijās: imperatora nepatika pret „nekrievu” tautām (нерусским народам), Pobedonosceva mesiāniskais nacionālisms un Dmitrija Tolstoja racionālisms, ar kuru viņš centās saglabāt impērijas veselumu, neskatoties uz malieņu, īpaši rietumu, ātro attīstību. Grāfs Tolstojs ievieša Baltijas provincēs krievu tiesu sistēmu, likvidējot vietējās tiesas, ieviešot pastiprinātu rusifikācijas politiku administrācijā un skolās, par savu mērķi izvirzot cīņu ar visu vācisko un ar privilēģijām, kuras piemita vācu muižniecībai, Baltijas baroniem.”⁴

1. Juridiskā izglītība latviešu valodā Latvijas Universitātē

XIX gs. pēdējās desmitgadēs latvieši aizvien lielākā skaitā devās studēt jurisprudenci ne tikai uz Tartu, bet arī uz Maskavu un Pēterburgu. Krievu valoda līdz ar vācu valodu kļuva par izglītotu, inteligentu latviešu valodu. Atkarībā no politiskajiem uzskatiem un izglītības latviešu inteliģence sadalījās, par latviešiem svarīgāku atzīstot vai nu krievu, vai vācu valodu un kultūru. Situācija, kas izveidojās XIX/XX gs. mijā, lielā mērā saglabājas arī pēc LR nodibināšanas. Kopš 1918. gadā tika nodibināta nacionāla

valsts – Latvijas Republika, jurisprudencē līdzās vācu un krievu valodai parādījās arī latviešu valoda. Nacionālais valstiskums nostiprinājās, un jaundibinātajā nacionālajā universitātē – Latvijas Augstskolā (no 1923. gada Latvijas Universitātē) – tika sākta juristu sagatavošana. Līdz Otrajam pasaules karam latviešu valoda jurisprudencē lēmām, mērķtiecīgi un pārvarot dažādas grūtības kļuva par vadošo.⁵ Savu ieguldījumu latviešu juridiskās valodas veidošanā un nostiprināšanā ieguldīja arī juristi cittautieši.

Multikulturāla nācija ir XX gs. beigu un XXI gs. vērtība. Vērtības XX gs. sākumā būtiski atšķīrās. Cilvēki lepojās ar savu nacionālo piederību. Krievijas impērijā XIX gs. otrajā pusē tika dibinātas nacionālas biedrības, bet XX gs. sākumā uz Krievijas un Austroungārijas impērijas drupām tika dibinātas nacionālas valstis. Tajās tika uzsvērtā nacionālā pašapziņa, nacionālās kultūras vērtības un nacionālās jurisprudences nozīme un savdabība. Pēc nacionālu valstu nodibināšanas tajās tika izveidotas nacionālas augstskolas (piemēram, Latvijā starpkaru laikā līdzās „latviskajai” Latvijas Universitātei, darbojās Krievu universitāte, dibināta 1921. gadā⁶, vācu mācību iestāde – Herdera institūts⁷).

Latviešu tautas prasība pēc arvien plašākām tiesībām pieauga XIX gs. gaitā un attīstījās līdz pat nacionālas valsts idejai XX gs. sākumā.⁸ Katrai nācijai ir tiesības uz pašnoteikšanos, rakstīja Kārlis Dišlers (1878–1954) XX gs. sākumā.⁹ Tiesības uz pašnoteikšanos ir tautas dabiskās tiesības. Tieši K. Dišlers, balstoties uz tautas pašnoteikšanās tiesībām un romiešu tiesībās zināmo *negationum gestio* institūtu, pamatoja Tautas Padomes tiesības tautas vārdā proklamēt Latvijas Republiku.¹⁰ Tika uzsvērts, ka arī latviešiem pēc ilgiem atkarības gadsimtiem ir tiesības uz pašnoteikšanos un nacionālas valsts izveidi. Latvijas Tautas padomes loceklis Atis Ķeniņš (1874–1961) Latvijas proklamēšanas svinīgajā sēdē teica:

„Tautas ieņem savas sensenās mītnes un nodibina valstis savās etnogrāfiskās robežās uz apvienošanās un pašnoteikšanās pamatiem. Tas dod latviešiem no Kurzemes, Vidzemes un sengaidītās Latgales iespēju sasniegties rokās apvienotās Latvijas vidū. Latvijas brīvības karogu tātad saņemam ne no varas – bet no taisnības dievietes rokas.”¹¹

Latvijas Republiku proklamē ne tikai latvieši, Tautas padomes darbībā un brīvības cīņās piedalījās arī citu Latvijas teritorijā dzīvojošo tautu pārstāvji, līdzīgi kā tas bija arī 3. atmodas laikā XX gs. 80. gadu beigās, kad Tautas frontē līdz ar latviešiem darbojās poļi, krievi, ukraiņi u. c. tautas, kas dzīvo Latvijā. Tāpēc ir loģiski, ka citas tautas, kas atzina latviešu tiesības uz pašnoteikšanos, respektēja tās un latviešu kultūru, ieguva tiesības brīvi dzīvot un attīstīties Latvijas Republikā. Latvieši kļuva par titulnāciju (vāc. *Grundnation* arī *Titelnation*), t. i., nāciju, kuras vārdā nosaukta valsts.

Taču viss nav tik vienkārši, kā izklausās. Nācijas kodols ir valoda. Latviešu valoda un tās statuss ir bijis latviešu tautas rūpju lokā visu XX gs., līdz pašas XX gs. beigās pēc valstiskuma atjaunošanas latviešu valodas kā valsts valodas statuss tiek nostiprināts Satversmē.¹² Tomēr valodas dzīvotspēju nosaka ne jau konstitucionāli garantēta tiesība vai statuss. Valoda ir jālieto, tai ir jābūt dzīvai un visaptverošai, lai tajā varētu paust pastāvošo realitāti un veikt zinātnisko izziņu. Valodas dzīvotspēju nosaka, vai to lieto iedzīvotāji, savstarpēji sazinoties, bet valsts valodas pirmā pazīme ir, ka to lieto valsts pārvaldē, attiecībās starp pilsoni un valsti.

Valsts attīstību un nācijas attīstību nosaka arī tas, vai var iziet pilnu izglītības ciklu nacionālajā valodā un vai, izmantojot konkrēto valodu, var tālāk attīstīt jebkuru zinātnes nozari. Tāpēc tik liela nozīme un uzmanība no valsts puses bija pievērsta 1919. gadā dibinātajai Latvijas Augstskolai (tagad Latvijas Universitātei), kura pirmo

reizi sniedza iespēju iegūt augstāko izglītību latviešu valodā. Tas īpaši uzsvērts Latvijas Universitātes 1923. gada Satversmē. Tās 3. pants noteica:

„Mācības valoda Latvijas universitātē ir latviešu. Mācības pasniegt citās valodās var tikai atsevišķos gadījumos ar Universitātes padomes sevišķu atļauju.”¹³

Prakse pierādīja, ka pirmajos gadu desmitos šie „atsevišķie gadījumi” bija praktiski visās fakultātēs, bet dažās nozarēs tie bija pat vairākumā.

Sākot no 1922. gada februāra, pēc LR Izglītības ministrijas ierosmes¹⁴ Latvijas Universitātē tika aktualizēts valodas jautājums. Sākās apmēram 15 gadus ilga cīņa par docēšanu valsts valodā Latvijas Universitātē, lai gan nostāja valodas jautājumā bija skaidra jau 1919. gada 4. septembrī vēl pirms augstskolas dibināšanas, kad jautājums par docēšanas valodu tika lemts Latvijas Augstskolas Organizācijas padomes sēdē:

„Kāda būs mācību valoda? Nolemj, ka tādai jābūt latviešu, pielaižot nepieciešamības gadījumos arī krievu un vācu.”¹⁵

Šī nostāja tiek nostiprināta arī Latvijas Universitātes Satversmē. Pēdējās aktivitātes valsts valodas jautājumā bija vēl 1934. gada martā, kad Dekānu padome izveidoja komisiju valodu jautājuma noskaidrošanai.¹⁶ Tiesa, 1936. gadā komisija beidza darbu bez redzamiem rezultātiem, to noteica grozījumi un papildinājumi likumos valodas jautājumā.¹⁷

Arī pati Latvijas Universitātes Satversme visai drīz pēc pirmpublicācijas latviešu valodā tika izdota vācu valodā.¹⁸ Ja latviešu valoda būtu kļuvusi par mācībspēku un studentu kopējo valodu, tad vajadzības pēc tulkojuma nebūtu, taču, kā to apliecina Latvijas Valsts vēstures arhīva materiāli un tā laika prese, Latvijā dzīve XX gs. starpkaru posmā noritēja trīs valodās: latviešu, vācu un krievu.

1922. gadā saistībā ar kampaņu par docēšanu valsts valodā visas fakultātes sniedza ziņas par tiem docētājiem, kas lasa lekcijas citās valodās (tieši „citās” ir formulēts lielākajā daļā atbilžu, neprecizējot, vai domāta vācu vai krievu valoda, vai abas). Dabūot Latvijas Augstskolu tika pārņemtas ne tikai Rīgas Politehniskā Institūta (RPI) telpas, bet arī liela daļa studentu un, protams, mācībspēku. Slēdzot līgumus ar bijušā RPI docētājiem, tajos netika ietverta atruna, ka lekcijas būs jānotur latviešu valodā jeb valsts valodā. Sākotnēji tas apmierināja gan docētājus, gan lielāko daļu studentu, jo viņi vienkārši turpināja RPI uzsāktu mācību procesu bez būtiskām izmaiņām. (Arī daļa RPI studentu nepārvaldīja latviešu valodu pietiekami, lai tajā studētu un kārtotu pārbaudījumus.) Bijušo RPI profesoru un docentu tiesības lasīt pēc savas izvēles krievu vai vācu valodā tika respektētas arī vēlāk. Tā 1922. gada 18. februārī LA Tehniskās fakultātes dekāns sniedza atbildi uz Latvijas Augstskolas Dekānu padomes pieprasījumu par docēšanu valsts valodā savā fakultātē:

„Profesoriem Denferam, Feldvegam, Schiemanim un Taubem ir tiesības lasīt valodā pēc savas izvēles, kā bij. Rīgas Politehniska Instituta profesoriem.”¹⁹

Protams, RPI profesori bija nodarbināti lielākoties eksakto zinātņu fakultātēs, piemēram, Inženierzinātņu, Tehniskajā un Arhitektūras fakultātē.

Tautsaimniecības un Tiesību zinātņu fakultāte 1922. gada 6. martā kā viena no pēdējām Latvijas Universitātes fakultātēm sniedza atbildi vadībai par cittautiešu docēšanu latviešu valodā:

„Ievērojot, ka tikai pareiza un laba valoda dod iespēju sekmīgi lasīt lekcijas un vadīt seminārus, fakultāte atrod, ka nebūtu vēlami nolikt termiņu īsāku par 5 gadiem.”

Tautsaimniecības un Tiesību zinātņu fakultātē 1921./1922. studiju gadā „citās valodās” lekcijas lasīja

„... prof. Gribovskis, prof. Mincs, prof. Frēze, doc. Bukovskis, doc. Hedenstreems, doc. Henzels.”

Viņiem fakultāte ierosina dot 5 gadu termiņu, lai pasniedzēji sagatavotos docēšanai latviešu valodā.²⁰ Par piecu gadu termiņu pārejai uz docēšanu latviešu valodā 1922. gadā tiek nolemts arī universitātes līmenī. Organizācijas padome 1922. gada 31. maija lēmumā noteica:

„... tiesību lasīt vācu, respektīvi, krievu valodā bauda profesori, kas kā tādi pārņemti no Rīgas Politehniskā institūta Augstskolas nodibināšanas laikmetā un ka vēlāk ievēlētiem profesoriem atļauts lasīt svešā valodā vēl piecus gadus.”²¹

Autore vēlas vērst uzmanību „uz tiesību lasīt vācu, respektīvi, krievu valodā”, kas visdrīzākais radusies kā tehniska kļūme, jo tika dota atļauja pēc docētāju izvēles lasīt abās šajās valodās.

Tautsaimniecības un Tiesību zinātņu fakultātē, tāpat kā citās fakultātēs, ar docēšanu latviešu valodā lielākās grūtības bija cittautiešiem, kuri iepriekš nebija dzīvojuši un strādājuši Latvijas teritorijā.

Pirmkārt, tas bija attiecināms uz baltvāciešiem un ebrejiem, kuri līdz Pirmajam pasaules karam nebija dzīvojuši Latvijas teritorijā vai tikai fragmentāri bija dzīvojuši Latvijā. Kaut arī daudzi no viņiem bija saistīti ar Baltiju, t. i., pēc 1918. gada – ar Latviju un Igauniju, tiem nebija pietiekami labu latviešu valodas zināšanu, lai docētu šajā valodā. Spilgts piemērs ir Pauls Mincs (1868–1941), kurš bija dzimis Daugavpilī, kas tajā laikā piederēja Vitebskas guberņai, jurisprudenci studējis Pēterburgā (1886–1890), maģistra grādu ieguvis Tērbatā (1892), 1917. gadā Maskavas Universitātē ievēlēts par privātdocentu. Pauls Mincs darbojās Tautas Padomē un Latvijas Senātā, bija Latvijas Satversmes sapulces deputāts un Latvijas Universitātes profesors (kopš 1921. gada).²² Būdams Latvijas patriots, kas devis praktisku ieguldījumu valsts konstituēšanā un tās tiesiskuma veidošanā, turklāt esot vadošais profesors krimināltiesībās, Mincs nespēja lasīt lekcijas latviski, un viņam tika piešķirtas tiesības lasīt citā valodā. Pirmo reizi šis jautājums tika skatīts 1922. gadā:

„Profesoram P. Minca k-gm., Latvijas Universitātes Organizācijas Padome savā 31. maija sēdē, saskaņā ar vispārīgiem noteikumiem par mācību valodu LU, piešķīra Jums tiesību turpināt mācību pasniegšanu citā nekā valsts valodā līdz 1. jūlijam 1927. g., par ko Jums pagodinos paziņot, Rektors Felsbergs. 1922. gada 2. jūnijā.”²³

1927. gadā Tautsaimniecības un Tiesību zinātņu fakultāte atkārtoti ierosināja prof. P. Mincam pagarināt tiesības lasīt lekcijas citā valodā vēl uz 5 gadiem.²⁴ Dokumenti apliecina, ka latviski prof. Mincs lekcijas sāka lasīt no 1932./1933. gada.²⁵

Otrkārt, tas attiecās uz zinātniekiem, kas emigrējuši no lielnieku Krievijas, un tādu Juridiskajā nodaļā bija ievērojams skaits. Latvijas Universitāte no krievu emigrantu vidus ieguva izcilus mācībspēkus. Juridiskajā nodaļā to vidū bija Vladimirs Bukovskis (Владимир Буковский, 1867–1937)²⁶, kurš Latvijā ieradās tūlīt pēc revolūcijas Krievijā, Vasilijs Sinaiskis (Василий Синайский, 1876–1949)²⁷, kurš Latvijā ieradās 1922. gadā, Aleksandrs Krugļevskis (Александр Круглевский, 1886–1964)²⁸, kurš Latvijā ieradās tikai 1924. gadā²⁹, u. c. Vladimirs Bukovskis tiek ievēlēts par Latvijas Augstskolas docentu 1920. gadā ar atrunu, ka pirmos trīs gadus viņam ļauts lasīt lekcijas krievu valodā.³⁰ Dokumenti liecina, ka profesoram V. Bukovskim par

galīgo termiņu, lai uzsāktu docēt latviski, tika noteikts 1933./1934. studiju gads, privātdocentam A. Krugļevskim – 1930./1931. gads, profesoram V. Sinaiskim – 1932./1933. gads.³¹ V. Sinaiskis tiešām uzsāka latviski docēt, kā plānots, 1932. gada rudens semestrī, bet A. Krugļevskis – no 1930. gada rudens semestra.³²

Minētie piemēri apliecina, ka Latvijas Universitātē (LU) cittautiešiem divas reizes 1922. un 1927. gadā tika piešķirts 5 gadu termiņš pāriešanai uz lekciju lasīšanu latviešu valodā. 1927. gadā nopietni tika izsvērti iemesli, t. sk. juridiskie, kāds ir pamats konkrētiem mācībspēkiem atteikties no docēšanas latviešu valodā. To apliecina arī tā laika LU juriskonsulta Augusta Lēbera rektora uzdevumā 1927. gada 2. jūnijā sagatavotais atzinums

*„Par tiesībām Latvijas Universitātē pasniegt citās valodās nekā valsts valodā profesora Borisa Popova³³ lietā”.*³⁴

Tautsaimniecības un Tiesību zinātņu fakultātes lēmumi un atbildes Latvijas Universitātes vadībai apliecina, ka mācībspēku vidū nav bijušas valodas problēmas un latviski docējošie kolēģi ļoti iecietīgi un ar sapratni izturējās pret kolēģiem, kas nevarēja sagatavot lekcijas latviski, tāpēc līdz pat 1932. gadam Latvijas Universitātes Tautsaimniecības un Tiesību zinātņu fakultātē lekcijas tika lasītas latviski, krieviski un vāciski, bet atsevišķi fakultātes mācībspēki to darīja pat ilgāk. Vēl 1933. gada 15. septembrī Latvijas Universitātes Tautsaimniecības un Tiesību zinātņu fakultāte adresēja Dekānu padomei iesniegumu ar lūgumu veselības stāvokļa dēļ V. Bukovskim arī turpmāk ļaut lasīt lekcijas krievu valodā.³⁵ Prof. Bukovskim šajā laikā jau bija 66 gadi. Latvijas Universitātē, jau sākot ar 1920. gadu, bija projekti, kuros bija noteikts vecuma cenzs (55 gadi), pēc kura sasniegšanas mācībspēkiem vairs neprasītu docēt latviešu valodā,³⁶ bet dzīvē šis saprātīgais priekšlikums tā arī netika iedzīvināts.

Juridiskā prakse gaidīja izglītotus juristus, kas labi pārvaldītu visas trīs minētās valodas: latviešu, krievu un vācu. Jau pirmajā Latvijas juristu kongresā, kurš 1932. gadā beidzot apvienoja visu tautību Latvijas juristus (kopskaitā 520 pilntiesīgus biedrus un 200 viesus),³⁷ attiecībā uz juridisko izglītību Latvijas Universitātē tika pieņemta rezolūcija:

*„Ņemot vērā speciālās jūridiskās literatūras studiju vajadzības³⁸, kā arī Latvijas īpatnējos apstākļus, jūridiskās izglītības un jūristu profesionālā stāvokļa sekcija veic vēlējumu: lai no L.Ū. jūridiskās nodaļas absolventiem tiktu prasītas labas vācu un krievu valodas zināšanas.”*³⁹

Rezolūciju ietekmēja arī Kārļa Dišlera (tajā laikā vēl vecākā docenta) nolasītais referāts „Latvijas Universitātes juridiskās nodaļas attīstība un darbības pārskats.”⁴⁰ 1932. gada 9. maijā Latvijas Juristu kongresa rezolūcijas tika apspriestas arī Latvijas Universitātes Dekānu padomē, tiesa, lēmums par to iedzīvināšanu sagatavots netika.⁴¹

Daudzvalodība un nacionālās intereses radīja šķelšanos un zināmu spriedzi Latvijas Universitātes studentu vidū. Studentu organizācijas jau no viduslaikiem ir veidotas pēc novadnieku apvienošanās principa. Jau XIII gs. pirmo viduslaiku universitāšu (Boloņas un Padujas) studenti novadnieki apvienojās korporācijās, tā saucamajās „nācijās” (*nationes*),⁴² kuru pārstāvji savā starpā konkurēja un konfliktēja (t. sk. duelējās). Tāpēc, vēsturiski analizējot, var teikt, ka „nāciju” konflikti Latvijas Universitātē tikai apliecina, ka Latvijas Universitāte ir tipiska universitāte. Taču, no otras puses, visā universitāšu vēsturē ir bijuši regulāri centieni risināt un novērst konfliktus starp studentu grupām pēc „nāciju” principa. Arī Latvijas Universitātē starpkaru laikā tika ieguldīts pietiekami daudz pūļu, lai risinātu studentu nacionālos konfliktus.

No 1922. gada latviešu valodā tika izdota studentu avīze „Students”. Sākot no pašas izdošanas pirmsākumiem, šajā laikrakstā atspoguļoti latviešu studentu centieni pēc latviešu valodas lietojuma visās Latvijas Universitātes institūcijās un lekcijās, kā arī atainota zināma spriedze starp latviešu un vācu studentu korporācijām. Tā 1922. gada 8. novembrī publicēta ziņa:

„Latviešu studentu korporācijas bij devušas vācu korporācijām vairākus terminus pārejai uz latviešu valodas lietošanu prezidējošā konventa sēdēs. Vācieši šās prasības neievērojuši [...] Uz sēdēm sūtīti priekštāvji, kuŗi gandrīz nemaz nepratuši latviešu valodu, lai gan vācu korporantu starpā ir labi latviešu valodas pratēji. Bez tam vācu korporācijas neskatoties uz savuniecīgo skaitu (1:5) visur gribējušas iegūt vienādu kandidātu skaitu, kam arī latviešu korporācijas stingri pretojušās. Tagad vācu korporācijas paziņojušas latviešu prezidējošam konventam, ka izstājas no viņa [...] Kā dzirdams vācieši gribot dibināt savu vācu prezidējošo konventu, kuŗa uzdevums laikam, būs pirmā kārtā ignorēt latviešu valodu un visu, kas latvisks.”⁴³

XX gs. 20. un 30. gados pastāvēja zināma spriedze dažādu tautību studentu attiecībās, kas formāli fiksēta Studentu padomes iesniegumos Latvijas Universitātes vadībai un atsevišķām fakultātēm. 1930. gada 27. martā Tautsaimniecības un Tiesību zinātņu fakultātes padomes sēdes protokolā fiksēts:

„Nolasa un pārrunā studentu iesniegumu krievu valodas lietošanas lietā. Nolemj lietas pārrunas un izšķiršanu atlikt uz nākošo sēdi.”⁴⁴

Nākamajā sēdē, kas notika 1930. gada 30. aprīlī, iesniegumā minētie profesori – prof. A. Krugļevskis un prof. V. Sinaiskis – sniedza paskaidrojumus par iespējām docēt latviski. Prof. A. Krugļevskis solījis no nākamā gada pāriet uz docēšanu latviešu valodā, bet prof. V. Sinaiskis solījis sākumā lasīt lekcijas latviski divas stundas nedēļā un uz latviešu valodu pāriet pakāpeniski. Padome pieņēma profesoru ierosinājumus un vienlaikus nolēma juridiskajā nodaļā ar 1930./1931. studiju gadu noteikt krievu valodu kā „obligatorisku priekšmetu”.⁴⁵

Kā viens no pēdējiem studentu iesniegumiem valodu jautājumā minams 1933. gada 6. novembra Latvijas Universitātes Studentu padomes iesniegums rektoram par pasniegšanu tikai latviešu valodā un ierosinājumu ieviest nacionālās kvotas topošajiem studentiem pēc principa: katra tauta drīkst aizpildīt Latvijas Universitātes studentu vidū tik procentus vietu, cik tie veido Latvijas iedzīvotāju skaitā.⁴⁶

Taču juridiskās nodaļas mācībspēki un studenti ar nepilnīgām latviešu valodas zināšanām nebija vienīgā problēma pilnvērtīgai docēšanai latviski. Lai latviešu valoda kļūtu par pilnvērtīgu valsts valodu, bet Latvija par nacionālu valsti, bija nepieciešama latviešu juridiskā terminoloģija. Līdz 1919. gadam nebija iespēju iegūt augstāko juridisko izglītību latviešu valodā, līdz ar to nebija valstiskas nepieciešamības pēc visaptverošas latviešu juridiskās terminoloģijas, jo tiesvedība un valsts pārvalde tika īstenota vācu, bet vēlāk krievu valodā.

Protams, latviešu juridiskā terminoloģija sāka veidoties jau ievērojami agrāk par Latvijas valsts dibināšanu. Pirmie likumu tulkojumi latviešu valodā no vācu un zviedru valodas parādījās jau XVII gs.⁴⁷ To skaits ievērojami pieauga Krievijas impērijas laikā XIX gs. pirmajā pusē, kad zemnieku likumi pēc valsts prasības tika tulkoti latviešu valodā un nolasīti baznīcās no kanceles. Iepazīstināt tautu ar likumiem tās dzimtajā valodā bija mācītāju pienākums. Taču tulkojumi līdz pat XIX gs. otrai pusei bija „samocīti”, tie bija nekvalitatīvi likumu pārstāsti, jo daudziem vācu mācītājiem, kas šo uzdevumu veica, nebija pietiekamu ne latviešu valodas, ne jurisprudences zināšanu. Turklāt tas prasīja juridisko terminu jaunradi, jo latviešu juridiskās valodas vēl nebija.

Lielu ieguldījumu latviešu valodas un t. sk. arī juridiskās terminoloģijas attīstībā ir devis Tērbatas universitātes absolvents vācu mācītājs Augusts Johans Gotfrīds Bilenšteins (*August Johann Gottfried Bielenstein*, 1826–1907).⁴⁸ XIX gs. beigās likumu tulkošanai sāk pievērsties pirmie izglītotie latviešu juristi. Tas ir jaunlatviešu kustības laiks. Īpaši atzīmējams Andrejs Stērste (1853–1921), kas ar savu darbu iezīmē nākamo posmu pēc A. Bilenšteina latviešu juridiskās terminoloģijas veidošanā.⁴⁹ Strādādams par sekretāru un tulku Latvijas lauku revīzijā XIX gs. beigās, A. Stērste darba gaitā veido latviešu juridisko terminoloģiju. 1883. gadā A. Stērste uzaicina par palīgu A. Bilenšteinam „Ķeizara Aleksandra II tiesu ustava” tulkošanai. Abi nevarēja sastrādāties, un A. Stērste no līdzdalības atteicās. A. Bilenšteina tulkojums valodas ziņā bija smagnējāks, un 1889. gadā tika iespiesti A. Stērstes tulkotie tiesu likumi „Ķeizara Aleksandra II tiesu ustavs”.⁵⁰

Pēc LR dibināšanas kā nekad iepriekš bija nepieciešama latviešu juridiskā terminoloģija, jo tai vajadzēja veidot pamatu nacionālas valsts likumiem, tiesu praksei, valsts pārvaldei. Latviešu juridiskā valoda bija nepieciešama ne tikai likumiem un praksei, bet arī, lai veidotu un attīstītu latviešu jurisprudenci. Tas nozīmē, ka bija nepieciešama latviešu terminoloģija gan tiesību vēsturē, gan tiesību teorijā, gan tiesību filozofijā u. c.

Lasīt lekcijas un attīstīt zinātnei dzimtajā valodā un/vai valodā, kurā ir iegūta izglītība, ir ievērojami vieglāk. LU pirmie pasniedzēji bija vācu, krievu, ebreju un latviešu tautības docētāji, kuri paši bija studējuši vācu un krievu valodā. Pat latviešu mācībspēkiem nebija viegli sagatavot un lasīt lekcijas dzimtajā valodā, jo atsevišķās nozarēs nebija speciālās terminoloģijas, citās – tā bija nepilnīga. 1922. gadā studenti savā laikrakstā konstatēja, ka

„doc. Kalniņš kropļo latviešu valodu, lasot lekcijas tēlojošā ģeometrijā”⁵¹.

Trūka arī studiju literatūras latviešu valodā, t. sk. trūka juridiskās literatūras latviešu valodā. Pat ja lekcijas tika docētas latviski, mācību grāmatas bija vācu, krievu, franču un angļu valodā. Situācija par labu latviešu valodai kā Latvijas Universitātes (LU) juristu apmācības pamatvalodai sāka mainīties tikai tad, kad LU absolventi sāka iekļauties LU pedagoģiskajā kolektīvā, bet no Krievijas emigrējušie docētāji bija apguvuši latviešu valodu un sāka tajā lasīt lekcijas, kā arī kad tika publicēti docēja-mo lekciju konspekti, vēlāk – mācību grāmatas latviešu valodā.

Protams, latviešu juridiskās valodas attīstībai pirmajās desmitgadēs pēc valsts nodibināšanas bija liela nozīme, lai latviešu valodā varētu noturēt lekcijas un rakstīt juridiskas publikācijas. Tā laika mēģinājumi pilnveidot latviešu juridisko valodu tika atspoguļoti arī presē. Advokāts A. Strausmanis 1929. gadā piedāvā:

„Par kollēģiālu tiesu sauc tiesu, kuŗas sastāvā ietilpst ne mazāk ar trim tiesnešiem, atšķirībā no tiesas, kuŗā taisnību spriež viens vienīgs tiesnesis; pirmo latviski varētu saukt par koptiesu, bet otro par vientiesu.”⁵²

Šodien droši varam teikt, ka advokāta A. Strausmaņa piedāvājums nav iedzīvojis latviešu valodā.

Tikai pēc aptuveni desmit LU darba gadiem sākās lēna un smaga pāreja uz lekcijām latviešu valodā. Tas īpašu nozīmi ieguva Kārļa Ulmaņa diktatūras laikā, jo viņa valsts politika bija izteikti nacionāla. Iemesli tik ilgam pārejas laikam, lai docētu latviski, kā jau tika minēts, bija divi:

- 1) mācībspēkiem bija jāapgūst latviešu valoda un īpaši – profesionālā latviešu valoda;
- 2) daudzās jomās latviešu profesionālās valodas nebija vai tā bija nepilnīga, un bija vajadzīgs laiks, lai to radītu.

2. Juridiskā prese Latvijas Republikā starpkaru posmā XX gs.

Multinacionālo juridisko kultūru spilgti ataino tā laika, t. i., XX gs. 20.–30. gadu, prese. Arī juridiskā prese tolaik bija tikpat daudznacionāla kā paši juristi. Nozīmīgākie juridiskie laikraksti bija valsts izdotais „Latvijas Republikas Tieslietu Ministrijas Vēstnesis” un dažādu juristu biedrību izdotie periodiskie izdevumi „Rigische Zeitschrift für Rechtswissenschaft”, „Закон и Суд”⁵³ un „Jurists”. Trīs pēdējiem izdevumiem laika robežu ziņā bija visai līdzīgs mūžs. Tos sāka izdot no 1926. līdz 1929. gadam, bet slēdza no 1938. līdz 1940. gadam.

2.1. „Latvijas Republikas Tieslietu Ministrijas Vēstnesis”

„Latvijas Republikas Tieslietu Ministrijas Vēstnesis” iznāca no 1920. gada līdz 1940. gadam. Tas ir visnozīmīgākais no starpkaru laika juridiskajiem laikrakstiem, kurā tā pastāvēšanas laikā bija izdots vairāk nekā 12 300 lapaspusē. „Latvijas Republikas Tieslietu Ministrijas Vēstneša” redaktori bija ievērojamākie sava laika latviešu juristi: Latvijas Senāta senators Miķelis Gobiņš (1868–1931) bija redaktors no 1920. līdz 1921. gadam, LU profesors un LU Tautsaimniecības un tiesību zinātņu fakultātes dekāns Kārlis Dišlers (1878–1954) bija redaktors no 1922. līdz 1934. gadam un no 1937. līdz 1940. gadam, LU profesors un Rīgas apgabaltiesas priekšsēdētājs Aleksandrs Būmanis (1881–1937) bija redaktors no 1935. līdz 1937. gadam.⁵⁴

Pirmais numurs 1920. gada oktobrī sākas ar rakstu „Kāds vārds par valsts atzišanu „de facto” un „de jure””.⁵⁵ Laikrakstā tika iespiesti raksti visās jurisprudences nozarēs, jaunie likumi un rīkojumi, grozījumi un papildinājumi spēkā esošajos likumos, tiesu prakse, jo īpaši – senāta izskaidrojumi. Jaunā Latvijas valsts veidoja arī savu tiesu un tiesību sistēmu, šie procesi nepastarpināti ir aprakstīti „Latvijas Republikas Tieslietu Ministrijas Vēstnesī”. Tas ir lielisks avots gan joprojām esošu normu vēsturiskai interpretācijai, gan Latvijas tiesību un konstitucionālisma vēstures studijām. P. Mincs 1920. gadā skaidro pašu tiesību sistēmas pamatus LR – LR Senāta uzbūvi un kompetenci:

„Latvijas Senāts organizēts pēc bijušās Krievijas ķeizārvalsts augstākās kasācijas tiesas parauga, ar to starpību, ka bez tanī bijušiem diviem- civil- un krimināldepartamentiem, Latvijas Senāta sastāvā nodibināts trešais departaments administratīvām lietām.”⁵⁶

Ne tikai redaktori, bet arī autori, kas publicēja savus rakstus laikrakstā, bija vadošie sava laika juristi. Te savas atziņas pauda K. Dišlers, P. Mincs, Augusts Lēbers (*August Loeber*, 1865–1948), V. Bukovskis, V. Sinaisksis u. c. Protams, „Latvijas Republikas Tieslietu Ministrijas Vēstnesim” bija nozīmīga loma latviešu juridiskās terminoloģijas veidošanā. Tā lapās atrodami daudzi veiksmīgi un mazāk veiksmīgi mēģinājumi attīstīt latviešu juridisko valodu, kas ir vai nu iedzīvojušies mūsu valodā, vai sen aizmirsti. 1920. gadā tika publicēts likums „Juridiskās personas gribas spēja”. Jau pats jēdziens „gribas spēja” nav iegājies latviešu valodā. Tā vietā lietojam „rīcības spēja”. Likuma tulkojumā, ko veicis A. Lēbers, doti arī normu komentāri un paralēli jaunaunajiem latviešu terminiem doti skaidrojumi krievu, kā arī vācu valodā. Viņš komentēja:

„... tagad tulko „pilntiesīgs”, lai gan notāram jāapliecina nevis „tiesību spēja”, bet gan „gribas spēja” (дееспособность, Handlungsfähigkeit).”⁵⁷

Roberts Mucenieks 1923. gadā strādā pie jūras tiesību latviešu terminoloģijas: „krautiņš” (krava), „jūras klizma” (avārija), „vedummaks” (frakte).⁵⁸ Lasot šo periodisko izdevumu, var izsekot divām tendencēm, kas iezīmējās, veidojot latviešu

juridisko terminoloģiju. Vienu pārstāv tikko minētie piemēri. Tie ir mēģinājumi latviski tulkot juridiskos terminus. Otra tendence ir atstāt tos netulkotus, latviskojot galotni. Piemēram, „kontrasignācijas institūts” un „koleģiāla uzbūve”, kas minēti K. Dišlera rakstā 1923. gadā, skan pilnīgi mūsdienīgi.

Arī K. Dišlers skaidroja juridiskos terminus, tikai atšķirīgā veidā. Viņš svešvārdam līdzās uzrādīja latvisko tulkojumu (kontrasignēti – līdzparakstīti).⁵⁹ Abas šīs tendences ir vērojamas arī mūsdienu latviešu juridiskajā valodā. Latviskie jēdzienu tulkojumi ļauj saprast juridisko valodu ne tikai juristiem, bet arī pārējai sabiedrībai. Tiesību mērķis ir regulēt sabiedriskās attiecības, un tām ir jābūt pietiekami saprotamām tautai. Savukārt svešvārdi nerada pārpratumus, kādus pirms vispārējas pieņemšanas lietošanai juridiskajā valodā var radīt tulkotais jēdziens.

Jau 1923. gadā latviešu juridiskā terminoloģija kļuva ievērojami vienveidīgāka un vieglāk uztverama nekā 1920. gadā. Nozares vadošie speciālisti, piemēram, K. Dišlers valstiesībās, lieto jēdzienus, kuri ir kļuvuši par juridiskās terminoloģijas pamatiem. Protams, ne visi jaunievedumi, kas minēti pat prof. K. Dišlera rakstos, ir iedzīvojušies, tā tulkojums „māņu tiesības” (*Scheinrechte*) netiek lietots.⁶⁰ Zinot, ka profesori V. Sinaiskis, A. Ugrjumovs, P. Mincs, V. Bukovskis paši nepārvaldīja latviešu valodu pietiekami labi, lai tajā rakstītu juridiskus rakstus, īpaši uzsverams ir tulku nopelns, jo tieši viņu rakstos ir visveiksmīgākā juridiskā valoda, kas labskaņības un skaidrības ziņā ir ļoti tuva mūsdienu latviešu juridiskajai valodai. Tā valodas ziņā autore kā sava laika pilnību vēlas atzīmēt V. Bukovska rakstu „Par laulātā drauga mantošanu.”⁶¹

2.2. „Rigische Zeitschrift für Rechtswissenschaft”

Visplašāk ārpus Latvijas ir zināms Rīgas Vācu juristu biedrības (*Deutscher Juristenverein in Riga*) izdotais „Rigische Zeitschrift für Rechtswissenschaft”, kurš iznāca laika posmā no 1926. līdz 1939. gadam. Pateicoties baltvācu jurista *Dr. iur. Dr. h. c. Dītriha Andreja Lēbera (Dietrich Andre Loeber, 1923–2004)*⁶² iniciatīvai, 2002. gadā ir iznācis šī žurnāla faksimilizdevums.⁶³ Profesors A. Lēbers ir devis nenovērtējamu ieguldījumu Latvijas starpkaru laika jurisprudences mantojuma apzināšanai, pieejamībai un popularizēšanai. Ar viņa atbalstu un pēc viņa iniciatīvas tika izdoti faksimilizdevumi ne tikai minētajam Rīgas vācu juristu biedrības žurnālam, bet arī „Latvijas Republikas Tieslietu Ministrijas Vēstnesim” un „Закон и Суд”.⁶⁴

„Rigische Zeitschrift für Rechtswissenschaft” ir nozīmīgs žurnāls, jo publicēto rakstu autori savu uzmanību galvenokārt vērta uz spēkā esošās tiesību sistēmas pilnveidošanu, t. i., grozījumiem un papildinājumiem spēkā esošajās normās, diskusijām par jaunu likumu izstrādes nepieciešamību, uzsverot vajadzību saglabāt Latvijas un Igaunijas tiesību sistēmu radniecību, kas vēsturiski bija veidojusies daudzu gadsimtu garumā. „Rigische Zeitschrift für Rechtswissenschaft” romiešu tiesību mantojumu uzskatīja par abu valstu vienojošo faktoru un atbalstīja uzskatu par tā saglabāšanas nepieciešamību tiesību sistēmas transformācijas gaitā. Šai žurnālā, piemēram, tika publicēts Tallinas advokāta Gerta Koha (*Gert Koch*) raksts „Die Gesetzgebung Estlands in den Jahren 1918–1926”.⁶⁵ No 1930. gada redakcija pievērsās arī Lietuvas tiesībām.⁶⁶ Vācu valoda, kā reģiona juristu kopīgā valoda atvieglāja nacionālās valstīs strādājošo Baltijas juristu komunikāciju un sadarbību.

Žurnālā publicējās gan zinātnieki, gan juristi praktiķi. Tas garantēja žurnāla zinātnisko kvalitāti un praktisko aktualitāti. Īpaši vēlos uzsvērt, ka žurnālā publicējās Latvijas Universitātes vadošie docētāji: profesori P. Mincs⁶⁷, A. Lēbers⁶⁸, V. Bukovskis⁶⁹ u. c. Turklāt žurnālā tika analizēta jaunākā tiesu prakse, recenzijas par

juridisko literatūru un par citiem periodiskajiem izdevumiem, kas publicēja rakstus par tiesību jautājumiem (piemēram, „Zeitschrift für Osteuropäisches Recht”⁷⁰). Žurnāla lasītāji tika iepazīstināti ar nozīmīgākajām publikācijām, kas tikušas izdotas pasaulē latviešu, krievu, franču, vācu un angļu valodā.

Skatot „Rigische Zeitschrift für Rechtswissenschaft” devumu Latvijai, tā nozīmīgākie sasniegumi bija šādi:

- 1) redakcijas darbība nodrošināja tās zinātniskās sadarbības turpināšanos, kas starp Baltijas juristiem izveidojās vēl Krievijas impērijas laikā;
- 2) žurnāla darbība veicināja Baltijas valstu tiesību harmonizācijas centienus;
- 3) par novitātēm Latvijas tiesībās, tiesu praksē un doktrīnā uzzināja vāciski lasošo juristu saime gan Latvijā, gan tālu ārpus tās robežām;
- 4) publikācijas varēja izmantot kā studiju materiālu LU studenti;
- 5) žurnāls vācu valodā vienoja multikulturālu juristu saimi, jo tajā publicējās dažādu tautību juristi.

2.3. „Закон и Суд”

Krievu valodā lasošo juristu aprindās XX gs. starpkaru posmā tālu ārpus Latvijas robežām bija zināms tajā laikā vienīgais ārpus padomju Krievijas iznākošais krievu juridiskais žurnāls „Закон и Суд. Вестник русского юридического общества”, kurš Rīgā iznāca no 1929. gada līdz 1938. gadam.⁷¹ Ievadvārdos „Закон и Суд” faksimilizdevumam prof. A. Lēbers rakstīja:

„Žurnāls izcēlās ar savu vispusību. Centrālo vietu ieņēma salīdzināmās tiesības. Redakcijas rīcībā bija plašs līdzstrādnieku tīkls Krievijas emigrantu vidū, kuri bija izkaisīti pa visu Rietumu pasauli.”⁷²

Salīdzināmās tiesības žurnāls atspoguļoja šīs nozares visplašākajā nozīmē, jo salīdzinājumi ir gan vēsturiski, gan ģeogrāfiski, gan pa tiesību nozarēm: salīdzināmās pamattiesības, salīdzināmās krimināltiesības, salīdzināmās civiltiesības utt. Žurnāls regulāri informēja par Krievijas emigrantu juridisko statusu dažādās valstīs, par Tautu Savienības centieniem atvieglot bēgļu likteni, par krievu emigrantu juridiskajām organizācijām.⁷³ Līdzīgi kā „Rigische Zeitschrift für Rechtswissenschaft”, arī „Закон и Суд” īpašu uzmanību veltīja Baltijas valstu tiesību un tiesu sistēmu attīstībai, salīdzināja kopīgos vai atšķirīgos izvēlētos ceļus konkrētu tiesisko attiecību vai tiesību institūtu regulācijā. Piemēram, 1936. gada 4. numurā publicēts I. Voļska raksts „Atšķirības pamatnostādņēs starp Igaunijas un Latvijas kriminālkodeksiem”⁷⁴. 1936. gadā žurnāla 6. numurā N. Grekovs publicēja rakstu „Igaunijas krimināllikuma sevišķās iezīmes”⁷⁵.

Vēl viena iezīme, kas vieno Rīgas vāciešu un krievu juristu biedrību izdevumus ir romiešu tiesību padziļināta analīze, uzskatot, ka turpmāka attīstība civiltiesībās ir cieši saistīta ar romiešu civiltiesību tālāku izmantošanu par evolūcijas pamatu. „Закон и Суд” lapās šo viedokli, piemēram, aizstāv V. Fridšteins rakstā „Valdījuma prasījums teorijā un praksē”⁷⁶. Starp citu, var minēt, ka V. Fridšteins ir viens no daudzajiem autoriem, kas Krievijas impērijas laikā publicējās juristu vidū populārajā izdevumā „Вестник Права”⁷⁷, bet, esot emigrācijā, viņš publicējās žurnālā „Закон и Суд”. Tas ļauj apgalvot, ka, iznākot trimdā, „Закон и Суд” nosacīti turpināja „Вестник Права” tradīcijas.

Lai gan „Закон и Суд” lielā mērā var uzskatīt par starptautisku izdevumu, tomēr vienlaikus tas ir Latvijas juridiskais žurnāls. To nosaka ne tikai izdošanas vieta – Rīga, bet daudz lielākā mērā – žurnāla saturs. Praktiski katrā numurā ir publicētas Latvijas Republikas likumu novitātes: jauni likumi, spēkā esošo likumu grozījumi un papildinājumi, kas tulkoti no latviešu (vai vācu, jo tulkotāji labāk pārvaldīja

vācu valodu) uz krievu valodu.⁷⁸ Tulkojumu autori bija lielākoties Augusts Kaminka (*Август Каминка*, 1865–1941⁷⁹) un Nikolajs Grekovs. Tāpat žurnāla lapās nemainīgi tika analizēta LR tiesu prakse. Īpaši atzīmējama LU profesora P. Minca augstvērtīgi veiktā Latvijas Senāta spriedumu analīze krimināllietās.⁸⁰ Bibliogrāfijas apskats žurnālā neaprobežojās ar juridisko literatūru krievu valodā. Tajā tika atspoguļota arī vācu un latviešu valodā iznākošā literatūra. 1936. gada 4. numura izdevums iepazīstina lasītājus ar Zaļļa Lēvendera grāmatu „Kriminālprocesa īpatnības Vidzemē un Kurzemē 15.–18. gs.”⁸¹, bet 1936. pirmajā numurā runāts par Veimārā iznākušo Gerharda Lēdiga grāmatu „*Philosophie der Strafe bei Dante und Dostojewski*”⁸².

Arī mūsdienu pētniekiem var būt interesanti žurnālā publicētie raksti, taču īpaša nozīme, pēc raksta autore viedokļa, ir Padomju Krievijas un PSRS tiesību sistēmas analīzei. Lai pamatotu savu viedokli, autore uzsver, ka visobjektīvāko analīzi var sniegt tie juristi,

- 1) kas pārzināja Krievijas impērijas veco tiesību sistēmu, kura tika sagrauta un pārveidota, vadoties no padomju ideoloģijas (taču bieži vien – izmantojot vecos risinājumus, ciktāl tie nebija pretrunā ar jauno ideoloģiju);
- 2) kuri zināja ne tikai padomju varas vārdos proponēto tiesisko bāzi, bet arī reālās darbības, kas veiktas, veidojot padomju tiesiskumu;
- 3) kas varēja izlasīt visus publicētos jaunus likumus un tiesību doktrīnas avotus oriģinālvalodā, t. i., krievu valodā;
- 4) kuru zinātnisko darbību neierobežoja padomju cenzūra.

Protams, šiem kritērijiem atbilst emigrācijā dzīvojošie krievu juristi, bet jo īpaši – impērijas laika universitāšu profesori. Viens no šīs juristu grupas rakstiem ir tā saucamai „Staļina konstitūcijai” veltīts profesora Nikolaja Timašova (*Николай Тимашев*, 1886–1970⁸³) raksts „Jaunās PSRS konstitūcijas projekts”, kurā autors rakstīja:

*„Padomju tautām arī turpmāk būs tiesības runāt savās valodās, taču arī turpmāk viņi varēs runāt tikai to, ko tām teiks priekšā no centra Maskavā.”*⁸⁴

Autori, kas publicējās žurnālā „Закон и Суд”, dzīvoja visā pasaulē, jo krievu juristu emigranti rakstīja par likumiem un tiesību doktrīnu savās mītnes zemēs, taču liela nozīmē žurnāla būtības jeb „sejas” noteikšanā bija tieši Rīgā dzīvojošiem un strādājošiem krievu juristiem. Viens no žurnāla izdošanas iniciatoriem un ilggadīgs faktiskais redaktors bija Pjotrs Jakobi (*Пётр Якоби*, 1877–1941), ievērojams krimināltiesību speciālists un viens no Latvijas 1933. gada Sodu likuma autoriem.⁸⁵ Žurnāla redkolēģiju pirmsākumos veidoja Pauls Mincs, Josifs Šablovskis (*Иосиф Шабловский*, 1873–1934) un Oskars Grūzenbergs (*Оскар Грузенберг*, 1866–1940).⁸⁶

Īpaši harismātiska persona krievu juristu emigrācijas vidū bija O. Grūzenbergs, Krievijas impērijā slavens advokāts un senators, kurš uz Rīgu atbrauca 1926. gada 1. aprīlī. Par godu viņa atbraukšanai tika rīkotas pieņemšanas, kurās viņš tikās ar Pēterburgas laika paziņām un arī ar politiķiem Saeimas deputātiem, visu konfesiiju garīdzniekiem.⁸⁷ Tieši O. Grūzenberga dzīvoklī Rīgā 1929. gada februārī pirmo reizi sanāca kopā Krievijas juridiskās biedrības Latvijā radīšanas iniciatīvas grupa un topošā žurnāla „Закон и Суд” redkolēģija.⁸⁸ O. Grūzenbergs kļuva par pirmo biedrības priekšsēdētāju. Par viņa vietniekiem tika ievēlēti P. Jakobi un J. Šablovskis, bet par goda biedru – ievērojamais Pēterburgas tiesībzinātnieks Leons Petražickis (*Leon Petrażycki*, 1867–1931), kurš šajā laikā dzīvoja emigrācijā Polijā. Jaunā žurnāla darbības *de facto* moto atrodams 1929. gada 1. numurā publicētajā O. Grūzenberga rakstā: „Krievu inteliģence – tā ir brālība, bruņinieku ordenis”.⁸⁹ Žurnālā publicējās arī LU profesori V. Sinaiskis, P. Mincs un A. Lēbers, kuri publicējās arī žurnālā „*Rigische Zeitschrift für Rechtswissenschaft*”.

2.4. „Jurists”

Žurnālu „Jurists” 1928. gadā nodibināja LU juridiskās nodaļas profesors Vasilijš Sinaiskis. Ar laiku žurnāla redakcijā uzsāka darbu arī Konstantīns Čakste, Kārlis Vikmanis, Andrejs Pavars. Žurnāls iznāca reizi mēnesī. Pilns izdevuma nosaukums ir „Jurists. Sabiedrisko un tiesību zinātņu žurnāls Latvijas universitātes profesora Dr. jur. V. Sinaiska vadībā”. Žurnāla moto – bez tiesībām nav kultūras, bez kultūras nav īstas dzīves – spilgti ataino paša V. Sinaiska skatu uz tiesībām. V. Sinaiskis aplūkoja tiesības kā vienu no sabiedrības kultūras izpausmēm. Viņš apzinīgi veidoja žurnālam raksturīgo tēlu visu tā izdošanas laiku. Profesors V. Sinaiskis bija dziļi ticīgs cilvēks ar plašu redzesloku.⁹⁰ Augstāk par visu turot vispārcilvēciskās vērtības, viņš arī savos rakstos pamatoja vērtību nozīmi sabiedrības dzīvē un tiesībās.

Praktiski katrs žurnāla numurs sākas ar V. Sinaiska ievadrakstu, kurš lielā mērā iezīmē konkrētā numura tematiku, akcentējot tālāk sekojošos rakstus. Tā 1929. gada janvāra numuru ievada V. Sinaiska raksts „Tiesības viņu attiecībās pret kultūru un civilizāciju”⁹¹, novembra numurā – „Tiesības un ģimene”⁹², 1935./1936. gada numuros turpinājumos tiek publicēts raksts „Saistību tiesību juridiskais raksturs”⁹³, „Saisību tiesību statusi”⁹⁴ u. c.

Zīmīgi, ka pirmo nevalstisko žurnālu latviešu valodā, kas dod nenovērtējamu ieguldījumu Latvijas juridiskās zinātnes un prakses attīstībā un latviešu juridiskās valodas tālākā pilnveidē, dibināja no Krievijas atbraukušais V. Sinaiskis, bet daudzu rakstu autori bija baltvāciešu juristi, piemēram, LU docents Augusts Lēbers⁹⁵, kā arī no Krievijas emigrējušie zinātnieki: A. Krugļevskis⁹⁶, A. Ugrjumovs⁹⁷ u. c. Tātad tiesību doktrīnas veidošanā un attīstīšanā latviešu valodā būtisku ieguldījumu ir devuši krievu un vācu juristi. No latviešu juristiem, kas publicējušies „Juristā” noteikti jāmin Konstantīns Čakste, Roberts Akmentiņš, Kārlis Vikmanis, Alberts Kviesis, Hermanis Apsītis, Nikolajs Vīnzarājs u. c.⁹⁸

Žurnāls tikla veidots tradicionāli zinātniski – dažādās jurisprudences nozarēs, piemēram, civiltiesībās, krimināltiesībās, valststiesībās, tiesību filozofijā. Tajā tika publicētas diskusijas par likumprojektiem vai neseno pieņemtiem likumiem, aplūkota tiesu prakse, tiesnešu un juristu biedrību novitātes, jaunākās juridiskās literatūras un preses apskats un ieskats būtiskajos likumu grozījumos ārvalstīs (tā 1929. gada janvāra numurā sniegts ieskats par laulības šķiršanas reformu Vācijā).⁹⁹ Tas, ka kompetentākie Latvijas juristi vienlīdz labi pārvaldīja latviešu, vācu un krievu valodu, žurnālā „Jurists” izpaužas faktā, ka, analizējot Krievijas impērijas likumu normas, tās izdevumā tiek drukātas krievu valodā bez tulkojuma, bet tālāk seko analīze latviešu valodā.¹⁰⁰ Arī vācu likumi un autori tāpat tiek citēti oriģinālvalodā, bet komentēti latviski.¹⁰¹ Protams, tas pats attiecās arī uz visu juristu kopējo – latīņu valodu.¹⁰²

Sniedzot ieskatu par Latvijas juridisko presi, ļoti labvēlīgi (juristiem netipiski) tiek komentēti citi Latvijā iznākošie juridiskie izdevumi. Žurnālam „Rigische Zeitschrift für Rechtswissenschaft” veltīti šādi vārdi: „abās burtnīcās atrodam ļoti interesantus rakstus”¹⁰³, bet „Latvijas Republikas Tieslietu Ministrijas Vēstnesim” – „šīnī gadā iznākušas burtnīcas Nr. 1./2. saturs ir ļoti vispusīgs”¹⁰⁴.

Tā kā V. Sinaiskis ir „universitātes cilvēks”, tad žurnālu „Jurists” vairāk nekā citus tā laika Latvijā iznākošos juridiskos izdevumus raksturo akadēmiskums un tieši LU docētāju rakstu īpatsvars. Gribu uzsvērt, ka daudzi krievu un vācu juristi publicējās vairākos, ja ne visos juridiskajos žurnālos. Te minams pats V. Sinaiskis, kas līdztekus „Juristam” publicētājās arī „Закон и Суд”, bet Augusts Lēbers publicējās ne tikai „Juristā”, bet arī „Rigische Zeitschrift für Rechtswissenschaft”. Ar to autore vēlas uzsvērt – lai gan juridiskie laikraksti iznāca trīs valodās, tiesību doktrīna Latvijā Republikā starpkaru laikā bija vienotāka, nekā sākotnēji šķiet, un tieši LU docētāji bija tie, kas kopīgiem spēkiem to veidoja.

Kopsavilkums

1. Jurisprudence Latvijas teritorijā jau kopš pašiem pirmsākumiem ir bijusi multikulturāla. Vācu, krievu, latviešu un ebreju juristi kopīgi veidoja Latvijas juridisko kultūru XIX gs. beigās un XX gs. sākumā. Viņu vidū pastāvēja arī zināma konkurence pēc nacionālajām un citām interesēm.
2. 1918. gadā Latvijas Republikas kā nacionālas valsts dibināšana noteica, ka jurisprudencē līdzās vācu un krievu valodai parādījās arī latviešu valoda. Nostiprinoties nacionālajam valstiskumam un ieviešot juristu sagatavošanu jaundibinātajā nacionālajā universitātē – Latvijas Universitātē –, latviešu valoda jurisprudencē laikā līdz Otram pasaules karam lēnām, mērķtiecīgi un pārvarot dažādas grūtības kļuva par vadošo. Savu ieguldījumu latviešu juridiskās valodas veidošanā un nostiprināšanā ieguldīja arī juristi cittautieši: vācieši (piemēram, prof. A. Lēbers), krievi (piemēram, prof. V. Sinaiskis, prof. A. Krugļevskis), ebreji (piemēram, prof. P. Mincs).
3. Sākot no 1922. gada februāra, pēc LR Izglītības ministrijas ierosmes Latvijas Universitātē tiek aktualizēts valodas jautājums. Sākas apmēram 15 gadus ilga cīņa par docēšanu valsts valodā LU. Pēdējās aktivitātes valsts valodas jautājumā bija vēl 1934. gada martā, kad Dekānu padome izveidoja komisiju valodu jautājuma noskaidrošanai.
4. Ne tikai cittautiešu latviešu valodas nepietiekamās zināšanas bija par iemeslu docēšanai citās valodās LU līdz pat XX gs. 30. gadu sākumam. Lai latviešu valoda kļūtu par pilnvērtīgu valsts valodu, bet Latvija – par nacionālu valsti, bija nepieciešama latviešu juridiskā terminoloģija. Līdz 1919. gadam nebija iespējas iegūt augstāko juridisko izglītību latviešu valodā un nebija valstiskas nepieciešamības pēc visaptverošas latviešu juridiskās terminoloģijas, jo tiesvedībā un valsts pārvaldē noteicošā bija vācu, bet vēlāk – krievu valoda. Tāpēc latviešu juridiskā valoda tika strauji attīstīta tikai pēc valsts nodibināšanas. Mēģinājumi pilnveidot latviešu juridisko valodu fiksēti juridiskajos periodiskajos izdevumos.

Izmantoto avotu saraksts

Literatūra

1. [B.a.] Kāds vārds par valsts atzīšanu „*de facto*” un „*de jure*”. *Tieslietu Ministrijas Vēstnesis*, 1920, 3.–4. lpp.
2. [B.a.] *Die lettische Sprache, nach ihren Lauten und Formen* 2 Bände, Berlin : Dümmler, 1863/64; Nachdruck, Leipzig : Zentralantiquariat der DDR, 1972.
3. *Arm. Rs. Bibliografija. Jurists*, Nr. 4(11), 1929, 124. sl.
4. *Asistents Adams. [B.n.] Students*, Nr. 8, 1922, 8. nov., 6. lpp.
5. *Baltiņa, M.* Valsts valoda. Vēl nebūs rimis sauciens mans... Pieejams: <http://www.vvk.lv/index.php?sadala=203&id=634> [skatīts 01.10.2009.].
6. *Baltisches Recht. Das Recht Estlands, Lettlands und Litauens in Vergangenheit und Gegenwart.* Red. Blaese H. München, 1962, Bd. 1. ff.
7. *Birziņa, L.* Latvijas Universitātes tiesībzinātnieki. Tiesiskā doma Latvijā XX gs. Rīga : Zvaigzne ABC, 1999.
8. *Bukovskis, V.* Par laulātā drauga mantošanu. *Tieslietu Ministrijas Vēstnesis*, Nr. 37, 1923, 459. lpp.
9. *Bukowsky, W.* Zur Frage des Systems des Ehelichen Güterrechts in Lettland. *Rigische Zeitschrift für Rechtswissenschaft*, 1926/27, 4 Heft, S. 247.
10. *Dišlers, K.* *Demokrātiskas valsts iekārtas pamati.* Rīga : Gulbis, 1921.
11. *Dišlers, K.* Ministru kontrasignācija monarhijā un republikā. *Tieslietu Ministrijas Vēstnesis*, Nr. 3/4, 1923, 281. lpp.
12. *Dišlers, K.* *Tautu pašnoteikšanās principa tiesiskais saturs.* Rīga : Latvijas Universitāte, 1932.
13. *Jelāgins, J.* Tiesiskās domas atspoguļojums sabiedrisko un tiesību zinātņu žurnālā *Jurists* (1928–1940). *Likums un Tiesības*, 9. sēj., Nr. 11(99), 2007, 326.–329. lpp.
14. *Jurovska, O.* Pirmais juristu kongress. Atreferējums. *Jurists*, Nr. 1(35), 1932, 3. lpp.

15. Koch, G. Die Gesetzgebung Estlands in den Jahren 1918–1926. *Rigische Zeitschrift für Rechtswissenschaft 1926–1939*. Bd. II, 1926/1927, S. 29, 30.
16. Kovaļčuka, S., Eļtazarova, K. Bez kultūras nav tiesību, bez tiesībām nav īstas dzīves. *Jurista Vārds*, Nr. 39(582), 2009, 29. sept., 12.–17. lpp.
17. Krēsliņš, U. Latvija 1919–1928. *Jurista Vārds*.
Pieejams: <http://www.lv.lv/index.php?menu=doc&id=175383> [skatīts 17.10.2009.].
18. Krugļevskis, A. Noziegumu legālā klasifikācija. *Jurists*, Nr. 4(11), 1929, 103.–12. sl.
19. *Latvijas tiesību vēsture (1914–2000)*. Prof. Dr. iur. D. A. Lēbera redakcijā. Rīga : LU žurnāla „Latvijas Vēsture” fonds, 2000.
20. Lēbers, A. Juridiskas personas gribas spēja. *Tieslietu Ministrijas Vēstnesis*, Nr. 2/3, 1920, 81. lpp.
21. Lēbers, D. A. „Zakon i sud”. Ievadvārdi faksimilizdevumam. Rīga : Latvijas Juristu biedrība, Senatora Augusta Lēbera fonds, 2000.
22. Lēbers, D. A. Priekšvārds faksimilizdevumam. *Tieslietu Ministrijas Vēstnesis*. Faksimilizdevums. Rīga : TNA, 2003.
23. Loeber, A. Fragen aus dem lettländischen Scheckrecht. *Rigische Zeitschrift für Rechtswissenschaft 1926–1939*. Bd. I, 1926/1927. Faksimilausgabe. Rīga : Latvijas Akadēmiskā bibliotēka, 2002, S. 210–213.
24. Loeber, A. Jautājumā par liguma perfekciju. *Jurists*, Nr. 1(8), 1929, 7. sl.
25. Loeber, D. A. Diktierte Option. Die Umsiedlung der Deutsch-Balten aus Estland und Lettland 1939–1941. Neumunster: Karl Wachholtz Verlag, 1972.
26. M.K. Laulību šķiršanas procesa reforma Vācijā. *Jurists*, Nr. 1(8), 1929, 31., 32. sl.
27. Mihailovs, I. Aleksandrs Krugļevskis: dzīve un uzskati. *Likums un Tiesības*, Nr. 61, 2004, sept., 284.–287. lpp.
28. Mintz, P. Das Einkammersystem in der lettländischen Verfassung. *Rigische Zeitschrift für Rechtswissenschaft*, 1926/27, 1. Heft, S. 9.
29. *No romiešu tiesībām līdz Hāgas konvencijām. Senatora Augusta Lēbera juridiskie atzinumi (1909–1939)*, Sast. prof. Dr. iur. Dītrihs Andrejs Lēbers. Rīga : LU žurnāla „Latvijas Vēsture” fonds, 2004.
30. *Rigische Zeitschrift für Rechtswissenschaft 1926–1939*. Bd. I, 1926/1927. Faksimilausgabe. Rīga : Latvijas Akadēmiskā bibliotēka, 2002.
31. Schulz, L. Die Entwicklung des Verfassungsrechts in den baltischen Staaten Estland, Lettland, Litauen seit 1940. *Jahrbuch des öffentlichen Rechts der Gegenwart*. Bd. 12. Tübingen : J. C. B. Mohr, 1963, S. 295–350.
32. Sinaiskis, V. Saistību tiesību juridiskais raksturs. *Jurists*, Nr. 1/2(71/72), 1936, 1.–12. sl.
33. Sinaiskis, V. Saistību tiesību statusi. *Jurists*, Nr. 7/8(77/78), 1936, 121.–126. sl.
34. Sinaiskis, V. Tiesības un ģimene. *Jurists*, Nr. 8(15), 1929, 125.–128. sl.
35. Sinaiskis, V. Tiesības viņu attiecībās pret kultūru un civilizāciju. *Jurists*, Nr. 1(8), 1929, 2.–3. sl.
36. Strausmanis, A. Vai Latvijas koleģiālā tiesa, kā pirmā instance visās nekrimināla rakstura lietās, būtu atstājama? *Jurists*, Nr. 1(35), 1932, 11. sl.
37. Šmidts, J. Vai policija var patstāvīgi vajāt ārvalstīm izdodamos noziedzniekus? *Jurists*, Nr. 9(16), 1929, 266. sl.
38. Ugrjūmovs, A. Daži vārdi par 1922. gada 12. janvāra likumu. *Jurists*, Nr. 1(8), 1929, 7.–14. sl.
39. Uja. Vācieši aiziet no Prezidējošā konventa. *Students*, Nr. 8, 1922, 8. nov., 5. lpp.
40. von Pistohlkors, G. Dietrich André Loeber. Baltische historische Kommission.
Pieejams: http://www.balt-hiko.de/dietrich_andry_loeber.php [skatīts 02.10.2009.].
41. Zeitschrift für osteuropäisches Recht. *Rigische Zeitschrift für Rechtswissenschaft*, 1926/27, 3. Heft.
42. Zigmunde, A. LU profesors Konstantīns Arabažins (1965–1929). No: *Zinātņu vēsture un muzejniecība. Latvijas Universitātes Raksti*. Rīga : LU, 2008.
43. Библиография. Gerhard Ledig Philosophie der Strafe bei Dante und Dostojewski. *Закон и Суд. Вестник русского юридического общества*, Nr. 1(61), 1936. Faksimilizdevums Rīga : Latvijas Juristu biedrība, Senatora Augusta Lēbera fonds, 2000, 1290. lpp.
44. Библиография. Zallis Lēvenders Kriminālprocesa īpatnības Vidzemē un Kurzemē 15.–18. gs. *Закон и Суд. Вестник русского юридического общества*, Nr. 4(64) 1936. Faksimilizdevums Rīga : Latvijas Juristu biedrība, Senatora Augusta Lēbera fonds, 2000, 1354. lpp.
45. Волосникова, Л. М., Чебаторев, Г. Н. Правовой статус университетов: история и современность. Москва : Норма, 2007.
46. Вольский, И. Отличие основных положений Эстонского уголовного кодекса от Латвийского. *Закон и Суд. Вестник русского юридического общества*, Н. 4(64), 1936. Faksimilizdevums Rīga : Latvijas Juristu biedrība, Senatora Augusta Lēbera fonds, 2000, 1339. lpp.
47. Гаврилин, А. Православная Церковь и русификаторская политика в Латгалии во второй половине XIX – начале XX веков. Pieejams: <http://shh.neolain.lv/seminar23/alm7.gavrilin.htm> [skatīts 02.10.2009.].
48. Геллер, М. История Российской империи. Москва : Издательство „МИК”, т. III, 1997.

49. Греков, Н. Своёобразные черты особенной части Эстонского Уголовного кодекса. *Закон и Суд. Вестник русского юридического общества*, Н. 6(66), 1936. Faksimilizdevums Rīga : Latvijas Juristu biedrība, Senatora Augusta Lēbera fonds, 2000, 1387. lpp.
50. Грузенберг, О. Из дневника юриста. *Закон и Суд. Вестник русского юридического общества*, Nr. 1(1), 1929, с. 1.
51. Игнатюк, О. Л. Николай Сергеевич Тимашёв. Pieejams: <http://russkayagazeta.com/rg/gazeta/fullstory/nikolay-sergeevich-timashev-07/> [skatīts 22.10.2009.].
52. Ключевский, В. О. Литературные портреты. Москва : Современник, 1991.
53. Ковальчук, С. Рига в эмигрантских скитаниях Оскара Грузенберга. *Евреи в меняющемся мире (материалы 3-й международной конференции)*. Рига Фонд «Шамир» им. М. Дубина, 2000, с. 486.
54. Ковальчук, С. Судьба журнала «Закон и Суд» (1929–1938). *Балтийский архив: Русская культура в Прибалтике*. Рига, Даугава, Т. 4, 1999, с. 88.
55. Тимашёв, Н. Проект новой конституции для СССР. *Закон и Суд. Вестник русского юридического общества*, Nr. 10(70), 1936. Faksimilizdevums Rīga : Latvijas Juristu biedrība, Senatora Augusta Lēbera fonds, 2000, 1461. lpp.
56. Фридрихтейн, В. С. О владельческом иске по действующему русскому праву. *Вестник права*, Nr. 7, 1900, сентябрь, с. 43–86.

Uzziņu literatūra

1. [B.a.] Tiesību aktu tulkošanas rokasgrāmata. Rīga : Tulkošanas un terminoloģijas centrs, 2006.

Normatīvie akti

1. Latvijas Republikas Saeimas 15.10.1998. likums „Grozījumi Latvijas Republikas Satversmē”. *Latvijas Vēstnesis*, Nr. 308/312(1369/1373), 1998, 23. oktobris.
2. Latvijas Universitātes Satversme. Rīga : J. Mitrevica drukatava, 1923.
3. Noteikumi par avārijām. tulk. Rob. Muciņš. *Tieslietu Ministrijas Vēstnesis*, Nr. 3/4, 1923.
4. Verfassung der Universität Lettlands. Rīga : J. Mitrevica drukatava, 1928.
5. Изменения и дополнения 12 марта 1936 года закона о городских сиротских судах. перевод Н. Греков *Закон и Суд. Вестник русского юридического общества*, Н. 6(66), 1936. Faksimilizdevums Rīga : Latvijas Juristu biedrība, Senatora Augusta Lēbera fonds, 2000.

Judikatūra

1. Latvijas Republikas Satversmes tiesas spriedums. Rīgā 2007. gada 29. novembrī. Lietā Nr. 2007-10-0102. Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=167214> [skatīts 01.10.2009.].
2. Тезиси, извлечённые из прежних решений уголовно кассационного департамента Латвийского Сената. *Закон и Суд. Вестник русского юридического общества*, Н. 6(66), 1936. Faksimilizdevums. Rīga : Latvijas Juristu biedrība, Senatora Augusta Lēbera fonds, 2000.

Dokumentārie avoti

1. Latvijas Tautas padomes veiktā svinīgas Latvijas neatkarības proklamēšanas akta 1918. gada 18. novembrī stenogramma. Pieejams: http://www.historia.lv/alfabets/T/ta/tautas_padome/dokument/1918.18.11.htm [skatīts 19.01.2010.].
2. 1922. gada 6. marta Tautsaimniecības un Tiesību zinātņu fakultātes lēmums. LVVA 74276. f., 197. apr., 6. l.
3. 1927. gada 28. maija Tautsaimniecības un Tiesību zinātņu fakultātes padomes lēmums. LVVA, 74276. f., 197. apr., 102. l.
4. Dekānu padomes lēmums par komisijas valodu jautājuma noskaidrošanai izveidošanu. LVVA 74276. f., 197. apr., 192. l.
5. Dekānu padomes lēmums. LVVA, 74276. f., 197. apr., 199. l.
6. LA Organizācijas padomes protokolu caurskatīšanas rezultāti attiecībā uz valodas jautājumu. LVVA 74276. f., 197. apr., 14. l.
7. LA Organizācijas Padomes protokolu caurskatīšanas rezultāti attiecībā uz valodas jautājumu. LVVA 74276. f., 197. apr., 14. l.
8. LA Techniska fakultate. Dekans LA Dekanu padomei. 1922. gada 18. februārī. LVVA 74276. f., 197. apr., 1. l.
9. Latvijas Universitātes LU Tautsaimniecības un Tiesību zinātņu fakultātes iesniegums. LVVA 74276. f., 197. apr., 185. l.
10. Latvijas Universitātes mācībspēki, kas ievēlēti uz termiņu vai ar valodas klauzulu. LVVA 74276. f., 197. apr., 150. l.

11. LU rektora vēstule LR izglītības ministrijai. LVVA 74276. f., 197. apr., 13. l.
12. LU rektora vēstule prof. P. Mincam. LVVA 74276. f., 197. apr., 23. l.
13. LU Tautsaimniecības un Tiesību zinātņu fakultātes valsts valodas termiņi mācībspēkiem-svešautiešiem. LVVA 74276. f., 197. apr., 124. l.
14. LU Tautsaimniecības un Tiesību zinātņu fakultātes valsts valodas termiņi mācībspēkiem-svešautiešiem. LVVA 74276. f., 197. apr., 124. l.
15. LVVA 74276. f., 197. apr., 194. l.
16. LVVA 74276. f., 197. apr., 6. l.
17. LVVA 74276. f., 197. apr., 17. l.
18. LVVA 74276. f., 462. apr., 67. l.
19. LVVA 74276. f., 462. apr., 70. l.

Atsauces

- ¹ Spilgti baltvācu juristi, kas savu zinātnisko un profesionālo darbību uzsāka Latvijas Republikā, bet turpināja Vācijā, t. sk. publicējot zinātniskus darbus par Latvijas tiesībām, bija, piemēram, Lotārs Šulcs (*Schulz, L. Die Entwicklung des Verfassungsrechts in den baltischen Staaten Estland, Lettland, Litauen seit 1940. Jahrbuch des öffentlichen Rechts der Gegenwart. Bd. 12. Tübingen : J.C.B. Mohr, 1963, S. 295–350*), Dītrihs Andre Lēbers (*Loeber, D. A. Diktierte Option. Die Umsiedlung der Deutsch-Balten aus Estland und Lettland 1939–1941. Neumunster : Karl Wachholtz Verlag, 1972*) un Hermanis Blesē (*Baltisches Recht. Das Recht Estlands, Lettlands und Litauens in Vergangenheit und Gegenwart. Red. Blaese H. München, 1962, Bd 1. ff.*).
- ² Геллер, М. История Российской империи.
Pieejams: http://www.krotov.info/history/11/geller/gell_10.html [skatīts 19.01.2010.];
arī Гаврилин, А. Православная Церковь и русификаторская политика в Латгалии во второй половине XIX – начале XX веков.
Pieejams: <http://shh.neolain.lv/seminar23/alm7.gavrilin.htm> [skatīts 02.10.2009.].
- ³ „Противоречие в этнографическом составе Русского государства на западных европейских и восточных азиатских окраинах: там захвачены области и народности с культурой гораздо выше нашей, здесь – гораздо ниже; там мы не умеем сладить с покоренными, потому что не можем подняться до их уровня, здесь не хотим ладить с ними, потому что презираем их и не умеем поднять их до своего уровня. Там и здесь неровни нам и потому наши враги” *Ключевский, В. О. Литературные портреты. Москва : Современник, 1991, с. 442.*
- ⁴ „Сплелись вместе неприязненное отношение императора к нерусским народам, населявшим Россию, мессианитский национализм Победоносцева, рационализм Дмитрия Толстого, стремившегося сохранить нерушимость империи, быстрое развитие окраин, в особенности западных. Граф Толстой распространяет на прибалтийские провинции русскую судебную систему, ликвидируя местные суды, проводит усиленную политику русификации в администрации и школе, ставя своей целью борьбу с германизацией, с привилегиями, которыми пользовалось немецкое дворянство, балтийские бароны.” *Геллер, М. История Российской империи. Москва : Издательство „МИК”, 1997, т. III, с. 176, 177.*
- ⁵ *Latvijas Universitātes Satversme. Rīga : J. Mitrevica drukatava, 1923, 3. lpp.*
- ⁶ *Zigmunde, A. LU profesors Konstantīns Arabažins (1965–1929). No: Zinātņu vēsture un muzejniecība. Latvijas Universitātes zinātniskie raksti. Rīga : LU, 2008, 54. lpp.*
- ⁷ *Krēsliņš, U. Latvija 1919–1928. Jurista Vārds.*
Pieejams: <http://www.lv.lv/index.php?menu=doc&id=175383> [skatīts 17.10.2009.].
- ⁸ Latvijas Republikas Satversmes tiesas spriedums. Rīgā 2007. gada 29. novembrī. Lietā Nr. 2007-10-0102.
Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=167214> [skatīts 01.10.2009.].
- ⁹ *Dišlers, K. Demokrātiskas valsts iekārtas pamati. Rīga : Gulbis, 1921; arī Dišlers, K. Tautu pašnoteikšanās principa tiesiskais saturs. Rīga : Latvijas Universitāte, 1932.*
- ¹⁰ Latvijas tiesību vēsture (1914–2000). Prof. Dr. iur. D. A. Lēbera redakcijā. Rīga : LU žurnāla „Latvijas Vēsture” fonds, 2000, 154. lpp.
- ¹¹ Latvijas Tautas padomes veiktā svinīgas Latvijas neatkarības proklamēšanas akta 1918. gada 18. novembrī stenogramma. Pieejams: http://www.historia.lv/alfabets/T/ta/tautas_padome/dokumenti/1918.18.11.htm [skatīts 19.01.2010.].
- ¹² Izteikt 4. pantu šādā redakcijā: „4. Valsts valoda Latvijas Republikā ir latviešu valoda. Latvijas karogs ir sarkans ar baltu svītru.” – 15.10.1998. likums „Grozījumi Latvijas Republikas Satversmē”. *Latvijas Vēstnesis*, Nr. 308/312(1369/1373), 1998, 23. okt.
- ¹³ *Latvijas Universitātes Satversme. Rīga : J. Mitrevica drukatava, 1923, 3. lpp.*
- ¹⁴ LU rektora vēstule LR izglītības ministrijai. LVVA 74276. f., 197. apr., 13. l.

- ¹⁵ LA Organizācijas padomes protokolu caurskatīšanas rezultāti attiecībā uz valodas jautājumu. LVVA 74276. f., 197. apr., 14. l.
- ¹⁶ Dekānu padomes lēmums par komisijas valodu jautājuma noskaidrošanai izveidošanu. LVVA 74276. f., 197. apr., 192. l.
- ¹⁷ Dekānu padomes lēmums. LVVA 74276. f., 197. apr., 199. l.
- ¹⁸ Verfassung der Universität Lettlands. Rīga : J. Mitrevica drukatava, 1928.
- ¹⁹ LA Techniska fakultate. Dekans LA Dekanu padomei. 1922. gada 18. februārī. LVVA 74276. f., 197. apr., 1. l.
- ²⁰ 1922. gada 6. marta Tautsaimniecības un Tiesību zinātņu fakultātes lēmums. LVVA 74276. f., 197. apr., 6. l.
- ²¹ No romiešu tiesībām līdz Hāgas konvencijām. Senatora Augusta Lēbera juridiskie atzinumi (1909–1939). Sastādījis prof. Dr. iur. Dītrihs Andrejs Lēbers. Rīga: LU žurnāla „Latvijas Vēsture” fonds, 2004, 280. lpp.
- ²² Birziņa, L. Latvijas Universitātes tiesībzinātnieki. Tiesiskā doma Latvijā XX gs. Rīga : Zvaigzne ABC, 1999, 68., 69. lpp.
- ²³ LU rektora vēstule prof. P. Mincam. LVVA 74276. f., 197. apr., 23. l.
- ²⁴ 1927. gada 28. maija Tautsaimniecības un Tiesību zinātņu fakultātes padomes lēmums. LVVA 74276. f., 197. apr., 102. l.
- ²⁵ LU Tautsaimniecības un Tiesību zinātņu fakultātes valsts valodas termiņi mācībspēkiem – svešautiešiem. LVVA 74276. f., 197. apr., 124. l.
- ²⁶ Birziņa, L. Latvijas Universitātes tiesībzinātnieki. Tiesiskā doma Latvijā XX gs. Rīga : Zvaigzne ABC, 1999, 81., 82. lpp.
- ²⁷ Kovaļčuka, S., Eļtazarova, K. Bez kultūras nav tiesību, bez tiesībām nav īstas dzīves. *Jurista Vārds*, Nr. 39(582), 2009, 29. sept., 12., 13. lpp.
- ²⁸ Mihailovs, I. Aleksandrs Krugļevskis: dzīve un uzskati. *Likums un Tiesības*. Nr. 61, 2004, sept. 284. lpp.
- ²⁹ Birziņa, L. Latvijas Universitātes tiesībzinātnieki. Tiesiskā doma Latvijā XX gs. Rīga : Zvaigzne ABC, 1999, 154. lpp.
- ³⁰ LA Organizācijas Padomes protokolu caurskatīšanas rezultāti attiecībā uz valodas jautājumu. LVVA 74276. f., 197. apr., 14. l.
- ³¹ LU Tautsaimniecības un Tiesību zinātņu fakultātes valsts valodas termiņi mācībspēkiem – svešautiešiem. LVVA 74276. f., 197. apr., 124. l.
- ³² Latvijas Universitātes mācībspēki, kas ievēlēti uz termiņu vai ar valodas klauzulu. LVVA 74276. f., 197. apr., 150. l.
- ³³ Popovs bija mineraloģijas un ģeoloģijas profesors Ķīmijas fakultātē, ievēlēts 1920. gadā.
- ³⁴ *No romiešu tiesībām līdz Hāgas konvencijām. Senatora Augusta Lēbera juridiskie atzinumi (1909–1939)*. Sast. prof. Dr. iur. Dītrihs Andrejs Lēbers. Rīga : LU žurnāla „Latvijas Vēsture” fonds, 2004, 277. lpp.
- ³⁵ Latvijas Universitātes LU Tautsaimniecības un Tiesību zinātņu fakultātes iesniegums. LVVA 74276. f., 197. apr., 185. l.
- ³⁶ LVVA 74276. f., 197. apr., 17. l.
- ³⁷ Jurovska, O. Pirmais juristu kongress. Atreferējums. *Jurists*, Nr. 1(35), 1932, 3. lpp.
- ³⁸ Lielākā daļa literatūras par spēkā esošajiem likumiem, kuru būtiska daļa bija pieņemti vēl Krievijas impērijā, bija vācu un krievu valodās, t. sk. likumu komentāri.
- ³⁹ Jurovska, O. Pirmais juristu kongress. Atreferējums. *Jurists*, Nr. 1(35), 1932, 10. lpp.
- ⁴⁰ Turpat.
- ⁴¹ LVVA 74276. f., 462. apr., 67. l.
- ⁴² Волосникова, Л. М., Чеботорев, Г. Н. Правовой статус университетов: история и современность. Москва : Норма, 2007, с. 22.
- ⁴³ Uja. Vācieši aiziet no Prezidējošā konventa. *Students*, Nr. 8, 1922, 8. nov., 5. lpp.
- ⁴⁴ LVVA 74276. f., 197. apr., 6. l.
- ⁴⁵ LVVA 74276. f., 462. apr., 70. l.
- ⁴⁶ LVVA 74276. f., 197. apr., 194. l.
- ⁴⁷ [B.a.] Tiesību aktu tulkošanas rokasgrāmata. Rīga : Tulkošanas un terminoloģijas centrs, 2006, 34. lpp.
- ⁴⁸ [B.a.] Die lettische Sprache, nach ihren Lauten und Formen. 2 Bände, Berlin : Dümmler, 1863/64; Nachdruck: Leipzig : Zentralantiquariat der DDR, 1972.
- ⁴⁹ Birziņa, L. Latvijas Universitātes tiesībzinātnieki. Tiesiskā doma Latvijā XX gadsimtā. Rīga : Zvaigzne ABC, 1999, 10. lpp.
- ⁵⁰ Baltiņa, M. Valsts valoda. Vēl nebūs rimis sauciens mans...
Pieejams: <http://www.vvk.lv/index.php?sadala=203&id=634> [skatīts 01.10.2009.].
- ⁵¹ Asistents Adams. [B.n.] *Students*, Nr. 8, 1922, 8. nov., 6. lpp.

- ⁵² Strausmanis, A. Vai Latvijas koleģiālā tiesa, kā pirmā instance visās nekrimināla rakstura lietās, būtu atstājama? *Jurists*, Nr. 1(35), 1932, 11. sl.
- ⁵³ Ковальчук, С. Судьба журнала «Закон и Суд» (1929–1938). *Балтийский архив: Русская культура в Прибалтике*. Рига, Даугава, Т. 4, 1999, с. 88.
- ⁵⁴ Lēbers, D. A. Priekšvārds faksimilizdevumam. *Tieslietu Ministrijas Vēstnesis*. Faksimilizdevums. Rīga : TNA, 2003. XIII lpp.
- ⁵⁵ [B.a.] Kāds vārds par valsts atzišanu „de facto” un „de jure”. *Tieslietu Ministrijas Vēstnesis*, Nr. 1, 1920, 3., 4. lpp.
- ⁵⁶ Mincs, P. Senāta izskaidrojošā darbība. *Tieslietu Ministrijas Vēstnesis*, Nr. 1, 1920.
- ⁵⁷ Lēbers, A. Juridiskas personas gribas spēja. *Tieslietu Ministrijas Vēstnesis*, Nr. 2/3, 1920, 81. lpp.
- ⁵⁸ Noteikumi par avārijām. tulk. Rob. Muciņš. *Tieslietu Ministrijas Vēstnesis*, Nr. 3/4, 1923, 174., 175. lpp.
- ⁵⁹ Dišlers, K. Ministru kontrasignācija monarhijā un republikā. *Tieslietu Ministrijas Vēstnesis*, Nr. 3/4, 1923, 271.–281. lpp.
- ⁶⁰ Turpat, 279. lpp.
- ⁶¹ Bukovskis, V. Par laulātā drauga mantošanu. *Tieslietu Ministrijas Vēstnesis*, Nr. 37, 1923, 459. lpp.
- ⁶² von Pistohlkors, G. Dietrich André Loeber. Baltische historische Kommission. Pieejams: http://www.balt-hiko.de/dietrich_andry_loeber.php [skatīts 02.10.2009.].
- ⁶³ *Rigische Zeitschrift für Rechtswissenschaft 1926–1939*. Bd. I 1926/1927. Faksimilauzdevums. Rīga : Latvijas Akadēmiskā bibliotēka, 2002.
- ⁶⁴ *Закон и Суд. Вестник Русского юридического общества*. Т. 1–8 (1929–1938). Факсимильное изд. Рига : Общество юристов Латвии и фонд сенатора Августа Лебера, 2000.
- ⁶⁵ Koch, G. Die Gesetzgebung Estlands in den Jahren 1918–1926. *Rigische Zeitschrift für Rechtswissenschaft 1926–1939*. Bd. II, 1926/1927. Faksimilauzdevums. Rīga : Latvijas Akadēmiskā bibliotēka, 2002, S. 29, 30.
- ⁶⁶ *Rigische Zeitschrift für Rechtswissenschaft 1926–1939*. Bd. I, 1926/1927. Faksimilauzdevums. Rīga : Latvijas Akadēmiskā bibliotēka, 2002. V lpp.
- ⁶⁷ Mintz, P. Das Einkammersystem in der lettlandischen Verfassung. *Rigische Zeitschrift für Rechtswissenschaft*, 1. Heft, 1926/27, S. 9.
- ⁶⁸ Loeber, A. Fragen aus dem lettlandischen Scheckrecht. *Rigische Zeitschrift für Rechtswissenschaft 1926–1939*. Bd. I, 1926/1927. Faksimilauzdevums. Rīga : Latvijas Akadēmiskā bibliotēka, 2002, S. 210.
- ⁶⁹ Bukowsky, W. Zur Frage des Systems des Ehelichen Güterrechts in Lettland. *Rigische Zeitschrift für Rechtswissenschaft*, 4 Heft, 1926/27, S. 247.
- ⁷⁰ *Zeitschrift für osteuropäisches Recht. Rigische Zeitschrift für Rechtswissenschaft*, 3 Heft, 1926/27, S. 204.
- ⁷¹ Lēbers, D. A. „Zakon i sud”. Ievadvārdi faksimilizdevumam. Rīga : Latvijas Juristu biedrība, Senatora Augusta Lēbera fonds, 2000. V lpp.
- ⁷² Turpat.
- ⁷³ Turpat.
- ⁷⁴ Вольский, И. Отличие основных положений Эстонского уголовного кодекса от Латвийского. *Закон и Суд. Вестник русского юридического общества*, Н. 4(64), 1936. Faksimilizdevums Rīga : Latvijas Juristu biedrība, Senatora Augusta Lēbera fonds, 2000, 1339. lpp.
- ⁷⁵ Греков, Н. Свообразные черты особенной части Эстонского Уголовного кодекса. *Закон и Суд. Вестник русского юридического общества*, Н. 6(66), 1936. Faksimilizdevums. Rīga : Latvijas Juristu biedrība, Senatora Augusta Lēbera fonds, 2000, 1387. lpp.
- ⁷⁶ Фридштейн, В. С. Владельческий иск в теории и на практике. *Закон и Суд. Вестник русского юридического общества*, Н. 6(66), 1936. Faksimilizdevums. Rīga: Latvijas Juristu biedrība, Senatora Augusta Lēbera fonds, 2000, 1384. lpp.
- ⁷⁷ Фридштейн, В. С. О владельческом иске по действующему русскому праву. *Вестник права*, Nr. 7, 1900, сентябрь, с. 43–86.
- ⁷⁸ Изменения и дополнения 12 марта 1936 года закона о городских сиротских судах. перевод Н. Греков *Закон и Суд. Вестник русского юридического общества*, Н. 6(66), 1936. Faksimilizdevums Rīga : Latvijas Juristu biedrība, Senatora Augusta Lēbera fonds, 2000, 1389. lpp.
- ⁷⁹ Lēbers, D. A. „Zakon i sud”. Ievadvārdi faksimilizdevumam. Rīga : Latvijas Juristu biedrība, Senatora Augusta Lēbera fonds, 2000. XIX lpp.
- ⁸⁰ Тезиси, извлечённые из прежних решений уголовно кассационного департамента Латвийского Сената. *Закон и Суд. Вестник русского юридического общества*, Н. 6(66), 1936. Faksimilizdevums. Rīga : Latvijas Juristu biedrība, Senatora Augusta Lēbera fonds, 2000, 1392.–1394. lpp.
- ⁸¹ Библиография. Zallis Lēvenders Kriminālprocesa īpatnības Vidzemē un Kurzemē 15.–18. gs. *Закон и Суд. Вестник русского юридического общества*, Nr. 4(64), 1936. Faksimilizdevums. Rīga : Latvijas Juristu biedrība, Senatora Augusta Lēbera fonds, 2000, 1354. lpp.

- ⁸² Библиография. Gerhard Ledig Philosophie der Strafe bei Dante und Dostojewski.. *Закон и Суд. Вестник русского юридического общества*, Nr. 1(61), 1936. Faksimilizdevums. Rīga : Latvijas Juristu biedrība, Senatora Augusta Lēbera fonds, 2000, 1290. lpp.
- ⁸³ Игнатюк, О. Л. Николай Сергеевич Тимашёв.
Pieejams: <http://russkayagazeta.com/rg/gazeta/fullstory/nikolay-sergeevich-timashev-07/> [skatīts 22.10.2009.].
- ⁸⁴ „Советские народы и впредь будут иметь право говорить на своих языках. Но и впредь они будут говорить лишь то, что будет подсказано им из московского центра”. Тимашёв, Н. Проект новой конституции для СССР. *Закон и Суд. Вестник русского юридического общества*, 1936, Nr. 10(70). Faksimilizdevums. Rīga : Latvijas Juristu biedrība, Senatora Augusta Lēbera fonds, 2000, 1461. lpp.
- ⁸⁵ Lēbers D. A. „Zakon i sud”. Ievadvārdi faksimilizdevumam. Rīga : Latvijas Juristu biedrība, Senatora Augusta Lēbera fonds, 2000. VII lpp.
- ⁸⁶ Turpat, VIII lpp.
- ⁸⁷ Ковальчук, С. Рига в эмигрантских скитаниях Оскара Грузенберга. *Евреи в меняющемся мире (материалы 3-й международной конференции)*. Рига Фонд «Шамир» им. М. Дубина, 2000, с. 486.
- ⁸⁸ Turpat, 489. lpp.
- ⁸⁹ „Русская интеллигенция – это братство, рыцарский орден”. Грузенберг, О. Из дневника юриста. *Закон и Суд. Вестник русского юридического общества*, Nr. 1(1), 1929, с. 1.
- ⁹⁰ Plašāk par prof. V. Sinaiska rodošo mūžu rakstā: Kovaļčuka, S., Eļtazarova, K. Bez kultūras nav tiesību, bez tiesībām nav īstas dzīves. *Jurista Vārds*, Nr. 39(582), 2009, 29. sept. 12.–17. lpp.
- ⁹¹ Sinaiskis, V. Tiesības viņu attiecībās pret kultūru un civilizāciju. *Jurists*, Nr. 1(8), 1929, 2.,3. lpp.
- ⁹² Sinaiskis, V. Tiesības un ģimene. *Jurists*, Nr. 8(15), 1929, 125–128. sl.
- ⁹³ Sinaiskis, V. Saistību tiesību juridiskais raksturs. *Jurists*, Nr. 1/2(71/72), 1936, 1.–12. sl.
- ⁹⁴ Sinaiskis, V. Saistību tiesību statusi. *Jurists*, Nr. 7/8(77/78), 1936, 121.–126. sl.
- ⁹⁵ Loeber, A. Jautājumā par līguma perfekciju. *Jurists*, Nr. 1(8), 1929, 3.–8. sl.
- ⁹⁶ Kruņģevskis, A. Noziegumu legālā klasifikācija. *Jurists*, Nr. 4(11), 1929, 103.–112. sl.
- ⁹⁷ Ugrjūmovs, A. Daži vārdi par 1922. gada 12. janvāra likumu. *Jurists*, Nr. 1(8), 1929, 7.–14. sl.
- ⁹⁸ Žurnālam „Jurists” veltīts Satversmes tiesas tiesneša Jura Jelāgina raksts. Jelāgins, J. Tiesiskās domas atspoguļojums sabiedrisko un tiesību zinātņu žurnālā *Jurists* (1928–1940). *Likums un Tiesības*, 9. sēj., Nr. 11(99), 2007, 326.–329. lpp.
- ⁹⁹ M. K. Laulību šķiršanas procesa reforma Vācijā. *Jurists*, Nr. 1(8), 1929, 31., 32. sl.
- ¹⁰⁰ Loeber, A. Jautājumā par līguma perfekciju. *Jurists*, Nr. 1(8), 1929, 7. sl.
- ¹⁰¹ Šmidts, J. Vai policija var patstāvīgi vajāt ārvalstīm izdodamos noziedzniekus? *Jurists*, Nr. 9(16), 1929, 266. sl.
- ¹⁰² Loeber, A. Jautājumā par līguma perfekciju. *Jurists*, Nr. 1(8), 1929, 7. sl.
- ¹⁰³ Arm. Rs. Bibliografija. *Jurists*, Nr. 4(11), 1929, 124. sl.
- ¹⁰⁴ Turpat, 123. sl.

Summary

Jurisprudence in the territory of Latvia has been multicultural since the very beginning. German, Russian, Latvian and Jewish lawyers together created juridical culture in Latvia until World War II. From February 1922, at the initiative of the Ministry of Education of the Republic of Latvia, the issue of Latvian language as the only language of tuition in LU was made actual in the University of Latvia. An approximately 15-year long struggle started for teaching in the state language in LU. In practice, until the beginning of the 1930s lectures were given in Latvian, German and Russian. This was due to foreign lecturers' insufficient knowledge of the Latvian language, imperfection of legal Latvian, and a shortage of legal literature in Latvian. The development of legal Latvian was furthered by the printed press of the time wherein not only Latvian, but also German, Russian and Jewish lawyers published in Latvian, jointly creating legal Latvian.